

De Nederlandsche Dialectstudie in 1928

door L. GROOTAERS,

Docent aan de Universiteit te Leuven

I. Publicaties van algemeenen aard. — Op het gebied der bibliographie kunnen we alleen noemen : L. GROOTAERS, *De Nederlandsche Dialectstudie in 1927* ⁽¹⁾. Onder deze rubriek dient nog het rijk gedocumenteerde opstel vermeld van J. JACOBS over *De Westvlaamsche Spreek- en Schrijftaal vóór 1250* ⁽²⁾. Alhoewel niet tot het gebied van het dialectonderzoek behoorend, bevat deze studie toch vele bouwstoffen voor de studie van het Westvlaamsch in de Middeleeuwen.

Ten slotte moeten we er nog op wijzen dat eindelijk de tweede druk verscheen voor Deel-I van JAC. VAN GINNEKEN's reusachtig *Handboek der Nederlandsche Taal* ⁽³⁾, bevattende ditmaal alleen de locale taalkringen; deze hoofdstukken zijn zoo goed als onveranderd gebleven.

⁽¹⁾ *Handelingen v. d. Commissie voor Toponymie en Dialectologie, II*, blz. 171-175.

⁽²⁾ *Versl. en Meded. k. Kon. VI Akad.*, 1928, blz. 809-853.

⁽³⁾ 's Hertogenbosch, 1928.

De *Overzichtsk kaart der Autochtone Nederlandsche Dialecten* is op enkele plaatsen verbeterd geworden.

II. **Klankleer.** — Onder den titel *G. H Wisseling in Zeeuws-Vlaamsch A(lgemeen) — B(eschaafd)* ⁽¹⁾ behandelt JOS. J. GIELEN het eigenaardig verschijnsel van zoogenaamde verwarring van *g* en *h* bij de Zeeuwsch-Vlaamsche bevolking : deze schijnt doof te zijn voor het verschil tusschen deze twee consonanten ; dit toont schr. aan in dictees aan leerlingen opgegeven. Schr. komt tot de volgende conclusies : daar de betr. dialecten geen *h* kennen mag men niet spreken van een eigenlijke *g-h* wisseling ; wel bestaan er verschillende *g-* en *ch-* varianten, die met den socialen stand van de sprekers schijnen verband te houden. Bij het spreken of schrijven van het beschaafd Nederlandsch wordt de *h* nu als een van deze varianten gehoord.

III. — **Dialectgeographie.** — Dat het boek van G. G. KLOEKE over de *Hollandsche Expansie in de zestiende en zeventiende eeuw* ⁽²⁾ grooten opgang zou maken was te verwachten ; onmiddellijk na zijn verschijnen ging er tegenspraak op ⁽³⁾ ; maar in den loop van 1928 is de strijd voor goed ontbrand om dit ophefmakend boek. In een uitvoerig en gedetailleerd opstel beantwoordt G. G. KLOEKE onder den titel : *De uu-expansie nogmaals aan de feiten getoetst* ⁽⁴⁾ de kritiek van W. DE VRIES ⁽⁵⁾ achtereenvolgens behandelt hij : *A. de muis-huis- kaart en de*

⁽¹⁾ *Tijdschrift voor Taal en Letteren*, XVI, blz. 221-246.

⁽²⁾ Zie *De Nederlandsche Dialectstudie in 1927*, in deze *Handelingen* II, blz. 173.

⁽³⁾ W. DE VRIES, *Is uu voor oe Holland in- en uitgevoerd ?* Zie deze *Handelingen*, II, blz. 174.

⁽⁴⁾ *Lewensche Bijdragen*, XX, blz. 1-47, en 67-109.

⁽⁵⁾ Zie noot 2.

kritiek van de Vries; B. *De Vries' argumenten tegen de expansie-theorie*; C. *De uu en oe in het geschreven en gesproken Friesch*. In deze *Handelingen*, II, blz. 159-170 bespreekt J. LEENEN onder den titel: *De Hollandsche Expansie van uit Limburg gezien* uitvoerig de diphtongering in Belgisch-Limburg en brengt eenige verbeteringen en aanvullingen van belang voor KLOEKE's werk, maar zegt uitdrukkelijk dat hierdoor de hechtheid van dezès stelling « zoomin principieel als in haar toepassing op het beperktere Noordnederlandsche gebied daardoor (wordt) aangetast ». Ook in Zuid-Afrika is de expansie-theorie met instemming ontvangen geworden blijkens een opstel van A. C. BOUMAN over *Ontlening en relikten in het Afrikaans* (1). De aangehaalde feiten « staven de resultaten, welke KLOEKE met overwegend autochtoon Nederlands materiaal heeft weten te bereiken. Het geval van de diftongering door ontlening is bovendien van principiële waarde voor de hele beoordeeling van de wijze waarop het Afrikaans is ontstaan en door het Nederlands opnieuw in zijn banen is geleid » (blz. 41). Veel sceptischer tegenover de nieuwe leer staat J. J. SALVERDA DE GRAVE in zijn opstel *Over de diftongering van i en u* (2). Waar het over ontleeningstheorieën gaat zal niemand de hooge autoriteit van dezen geleerde, den besten kenner van den Franschen invloed op het Nederlandsch, willen ontkennen; zijn bezwaren zal KLOEKE grondig moeten onderzoeken. SALVERDA DE GRAVE spreekt trouwens zijn groote waardeering uit voor het « belangrijke en leerzame werk van dr. KLOEKE, » het is z. i. « in hoge mate stimulerend, ook voor hen die zich met veel zijner conclusies niet kunnen verenigen » (blz. 79).

(1) *De Nieuwe Taalgids*, XXII, blz. 37-41.

(2) *De Nieuwe Taalgids*, XXII, blz. 65-69 en *Rectificatie, ibid*, blz. 154.

Voor vele buitenstaanders komt de dialectgeographie niet snel genoeg tot resultaten : ze beseffen de ontzettende moeilijkheid niet van de synthese op een gebied waar de materiaalverzameling pas is begonnen. Om aan veler wenschen tegemoet te komen heeft E. BLANCQUAERT niet gearzeld een voorloopig beeld te ontwerpen van het gebied, dat hij in zijn *Dialect-Atlas van Klein-Brabant* heeft behandeld. Onder den titel : *Klein-Brabantsche Dialectgrenslijnen* (1) heeft hij op één kaart zes en twintig woordgrenzen getrokken : het is gebleken dat vijf hoofdlijnen het gebied doorsnijden. Hoe beperkt dit laatste ook weze, toch heeft deze synthetische proeve reeds tot waardevolle conclusies geleid, o. a. tot de herziening van het betr. stuk der Brabantsch-Oostvlaamsche dialectgrens. Naar aanleiding van het uitvoerig opstel van J. W. MULLER over de aanspreekvormen (2) zet W. DE VRIES zijn onderzoek van oude en nieuwere diminutiefvormen voort onder den titel : *Nogmaals verkleinuitgangen* (3). Dezelfde schrijver bestrijdt in een publicatie van de Koninklijke Academie : *Intervocaliese d in het Gronings* (4) de stelling van VAN HAERINGEN (5), dat de ontwikkeling van intervocalische *j* uit *d* van uit het Zuiden naar Holland zou doorgedrongen zijn. In de serie kontinentaal-Germaansche woordkaarten door B. MARTIN bewerkt, verscheen een nieuwe kaart : *VIII. Der Bindfaden* (6). Ten slotte vestigen we nog de aandacht op de

(1) *Album Vercoullie*, Brussel, 1927 (verschenen in 1928).

(2) Zie deze *Handelingen*, I, 248, noot 2.

(3) *Tijdschr. v. Nederl. Taal en Letterk.*, XLVII, blz. 123-144.

(4) *Meded. Kon. Akad. van Wetensch., Afd. Letterk. Deel 65, Serie A* N° 3.

(5) Zie deze *Handelingen*, II, blz. 174.

(6) *Deutsche Wortgeographie*, VIII in *Teuthonista*, IV (1927-1928), blz. 239-241.

aankondiging van den *Deutscher Sprachatlas* door G. G. KLOEKE ⁽¹⁾: deze wijst er op dat voor Nederlandsche dialectologen de studie van de aan Nederland grenzende Deutsche gebieden van belang is.

IV. Woordenschat. — L. GOEMANS levert in het reeds geciteerde *Album Vercoullie* (blz. 147-154) een kostbare bijdrage tot de kennis van onzen grooten Kiliaan. Onder den titel: Het « *Lovaniense* » in *Kiliaan's Etymologicum*, ed. 1599, 1777 maakt de schr. de statistiek op van de woorden waarbij Kiliaan « *louan.* » aanteekeent. Van de 38 komen er slechts 2 te Leuven alleen voor en 10 te Leuven en elders, 11 bestaan in andere Zuidned. dialecten, 6 zijn onbekend, 8 gevallen zijn onduidelijk. De belangrijkste conclusie van schr. is wel dat Kiliaan's localiseeringen hoegenaamd niet moeten op één lijn geplaatst worden met de dialectgeographische gegevens, zooals het moderne onderzoek ons die verschaft: in vele gevallen zal b. v. met *louan.* eenvoudig bedoeld worden: uit Leuvense oorkonden, of uit de omstreken van Leuven, enz. Een lexicographische bijdrage is ook de woordenlijst door J. DEK onder den titel: *Het Kruining-sche Dialect* ⁽²⁾, wij hebben het opstel niet kunnen inzien en citeeren het naar het hierboven vermelde artikel van Jos. GIELEN in het Tijdschrift voor Taal en Letteren.

Als *Naschrift* bij het bibliographisch overzicht van 1927, vermelden we hier de rijke bijdragen van A. BEETS tot de kennis van het Utrechtsch: *Utrechtsche Volkswoorden en Volksgezegden* en *Utrechtsche Volksgezegden, -grappen, -spreekwoorden, spelen, speltermen, bijzondere namen of*

⁽¹⁾ *De Nieuwe Taalgids*, XXIII, blz. 239-241.

⁽²⁾ *Arch. van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen*, 1928, blz. ?

benamingen, enz. ⁽¹⁾. Ze vormen een voortzetting van het opstel in ons vorig overzicht vermeld ⁽²⁾.

V. Teksten. — In het meermaals vermelde *Album Vercoullie* (blz. 137-146) publiceert J. GESSLER zeer belangrijke *Fragmenten van een Limburgsch Antichrist-Spel uit de XVe eeuw*, die hij ontdekt heeft bij het losmaken van een ouden band in het Luiker rijksarchief.

⁽¹⁾ *Driemaandelijksche Bladen*, XXII (1927), blz. 1-30 en 78-108.

⁽²⁾ Zie deze *Handelingen*, II, blz. 172.